

Project
FINALLY
Financial Literacy for the Roma

Lifelong
Learning
Programme

DEVELOPMENT
AND EDUCATION
CENTRE NOVO MESTO

FINALLY

3

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Тази публикация отразява само вижданията на нейния автор и Комисията не може да носи отговорност за каквато и да е употреба на информацията, съдържаща се в нея.

Project
FINALLY
Financial Literacy for the Roma

КАКВО Е СЪДЪРЖАНИЕТО НА МОДУЛ 3: РАЗУМНО ВЗИМАНЕ НА ЗАЕМИ?

ТЕМА 1. УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪЛГА

ТЕМА 2. ИСТИНСКАТА ЦЕНА НА КРЕДИТИТЕ

ТЕМА 3. ИЗБОР НА КРЕДИТОР И ВИД ЗАЕМ

ТЕМА 4. КОНТРОЛИРАНЕ НА ДЪЛГОВЕТЕ

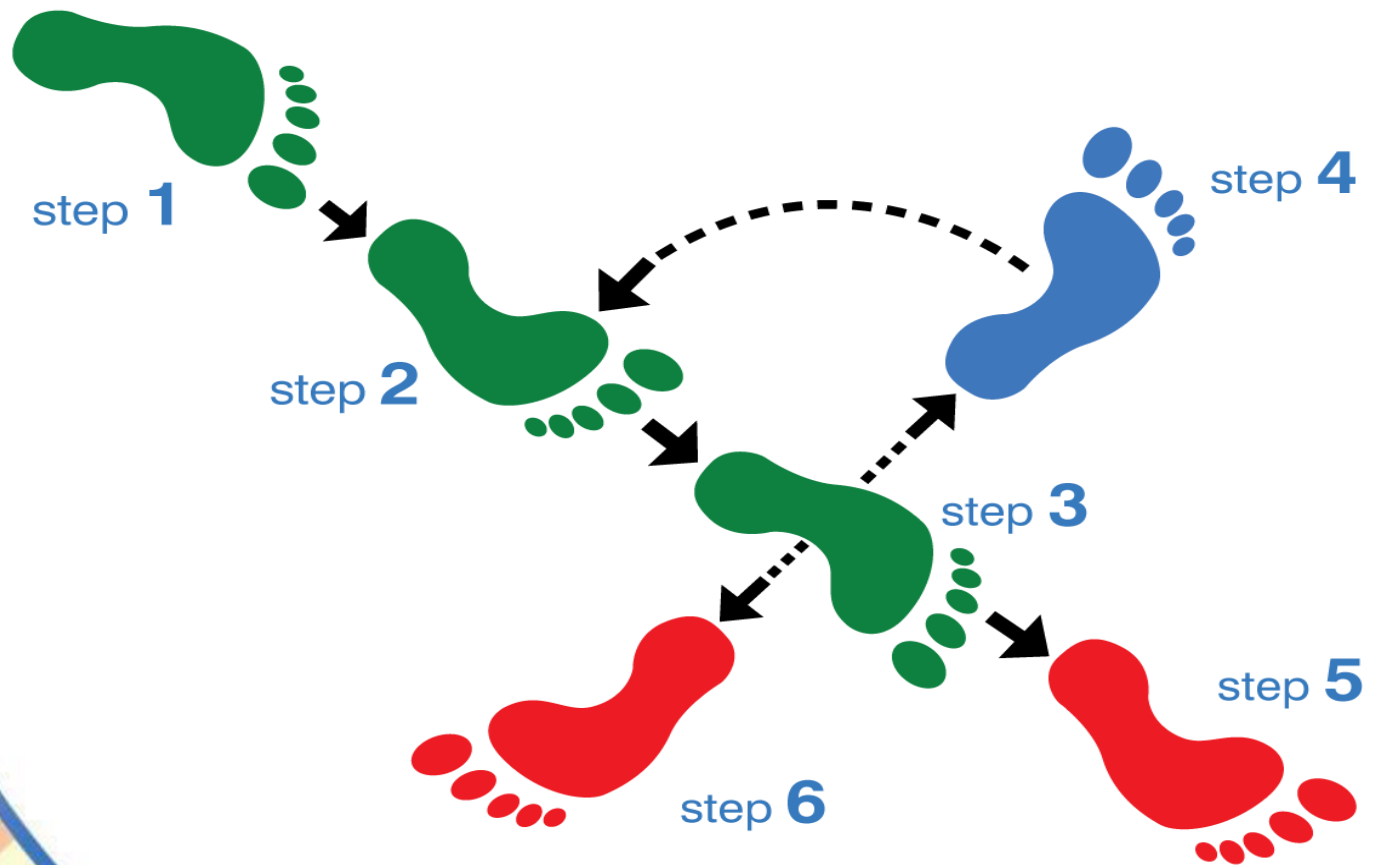

Project
FINALLY
Financial Literacy for the Roma

3+3 стъпки по Пътеката на Разума

Project
FINALLY
Financial Literacy for the Roma

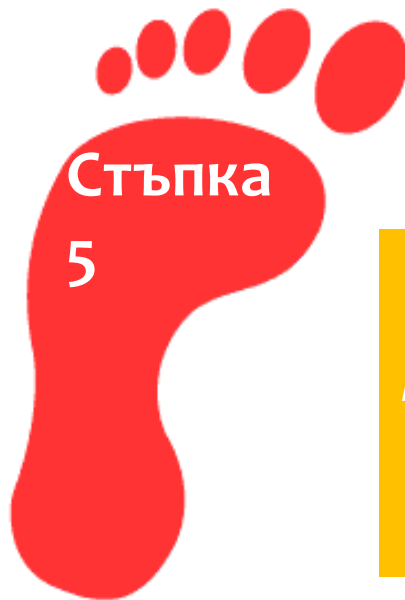

Lifelong
Learning
Programme

DEVELOPMENT
AND EDUCATION
CENTRE NOVO MESTO

3+3 стъпки по Пътеката на Разума

*Взимане на заеми
Как мога да заема пари?
От къде и на каква цена?*

ТЕМА 1. УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪЛГА

За какво се нуждаете най-често от
допълнително пари?
Взимали ли сте пари на заем?
От кого? Колко?
Беше ли ви трудно да върнете парите?

Опит при взимането на заеми (упражнение 3а)

Източници на взимане на заеми					
Членове на семейството, роднини и приятели					
“Лихвари-акули”					
Разработване/Хуманитарни организации					
Кредитни Кооперативи					
Банки					
.....					

Опит при взимането на заеми (дискусия)

От къде могат да се вземат заеми законно?

Какво трябва да знае кандидата за заем?

Може ли беден човек да вземе заем?

Какво означава обезпечение по кредит?

Основни съвети:

- ✓ Не вземайте на заем повече пари отколкото се нуждаете
- ✓ Харчете парите разумно и се придържайте към плановете си

Project
FINALLY
Financial Literacy for the Roma

ТЕМА 2. ИСТИНСКАТА ЦЕНА НА КРЕДИТИТЕ

Какво е договор за кредит?
Каква е цената на зетите средства?
Какво означава плащане на лихва?
Какво означава кредитен калкулатор?
Какво е неофициален/неформален заем??

ТЕМА 2. ИСТИНСКАТА ЦЕНА НА КРЕДИТИТЕ

✓ Договор за заем
✓ Писмено договор между заемодател и кредитополучател

✓ Цена на заема
✓ Компенсация за човека (институцията), която е отпуснала заема

✓ Плащане на лихвата
✓ Това са парите, които трябва да платиш освен парите, които са заел

✓ Кредитен калкулатор
✓ Система, която позволява на кредитополучателя да изчисли за какъв период колко пари ще трябва да върне

✓ Неформален заем
✓ Заем между страни, които нямат лиценз за даване на пари на заем

Кредитен калкулатор (упражнение 3b – част 1)

- ✓ Отидете на този линк <http://www.calculator.net/loan-calculator.html>
- ✓ Калкулаторът има различни клетки, които може да нанасяте различни стойности
- ✓ Най-често трябва да избирате между: желана сума, срок на кредита, обезпечение и лихва.

Кредитен калкулатор (упражнение 3b- част 2)

Започнете с нанасянето на данни в правилните клетки. Калкулаторът ще изчисли резултатите. Резултатите в повечето случаи са дадени като крайна сума, която да трябва да се изплати и края на кредитния период или броя годишни вноски. Резултатът ще се променя при всяка промяна на данните, в която и да е клетка.

- Желана сума: 1,000
- лихва; 3%, 5%, 7%
- Срок (в години) 1, 3, 5
- Крайна сума за връщане (месечни вноски и крайна сума)

Как да изчислим лихвата без кредитен калкулатор? (Упражнение 3)

$$\text{заем} \times \left[1 + \text{лихва} \right] =$$

Сума за
връщане

Как се определя лихвата -I.

Размерът на лихвата, обикновено зависи от три неща:
Лихвен процент, сума, която заемате и от периода, за който ви е отпуснат заема.

Колкото е по-дълъг периода, толкова е по-голям лихвения процент.

Ефективният лихвен процент показва колко пари в действителност дължите.

Независимо от номиналния лихвен процент ефективният лихвен процент включва още много други неща, като такси и комисионни, начинът, по който банката ви изчислява годишната рента/ по акции/, компенсаторни баланси, и др.

Как се определя лихвата II.

- ✓ Колкото по-висок е номиналният лихвен процент толкова по-висок ще е ефективният процент, като може да бъде и сходен.
- ✓ Колкото по-чести ще са вноските по заема толкова по-висок ще е размерът на заема, тъй като след всяка вноска вие ефективно ще използвате по-малка сума.
- ✓ Различните валути имат различни лихвени проценти. Банката налага по-висок лихвен процент за валутите, които се очаква да намалят себестойността си спрямо други валути - например долар с/у евро и др.
- ✓ Тоест това, което на пръв поглед изглежда евтино в момента може да излезе много по-скъпо в бъдеще

ТЕМА 3. ИЗБОР НА КРЕДИТОР И ВИД ЗАЕМ

Коя банка ще ми отпусне кредит при най-добри условия?
Какви въпроси трябва да попитам в банката?
Колко време ще отнеме докато получа кредита?

В банковия офис - разбиране на банковите процедури (упражнение 3d-част 1)

Нека клиентът да е около 30 годишен, мъж, назначен на постоянна работа с редовен месечен доход. Предполага се, че е женен, с 2-3 деца, / 2 вече в училище/ с неработеща жена.

Стъпка 2: Банковият служител го пита за причините да кандидатства за заем.

Стъпка 3: Клиентът може да отговори, че заема му е необходим за да ремонтира помещенията, където живее със семейството си. Клиентът е калкулирал, че са му нужни 5000 лв. за ремонта. Той е видял реклама по телевизията за промоцията на банката, разбрал е от приятели и колеги, че те предлагат добри условия, сравнени с др. банки.

В банковия офис - разбиране на банковите процедури (упражнение 3d – част 2)

Стъпка 4: Клиентът представя основните факти и документи за неговата финансова ситуация. Например – клиентът отговаря, че месечния му доход е 500 лева/ или каквото е обичайно за страната. Допълнителният доход на семейството идва от: Детски добавки – за 3 деца.....на месец.

Стъпки 5: Банковият служител му предоставя оферта за заема, (на базата на реална оферта) обяснява предимствата на продукта, задълженията на кредитополучателя и изискванията, които трябва да изпълни, за да е редовен клиент.

Стъпка 6: Клиентът проучва офертата и задава въпроси по нея

Стъпка 7: Ако условията са приемливи, клиентът започва да попълва формуляра и чака за одобрение.

От къде е най-добре да се заемат пари?
Мога ли да взема заем ако съм безработен?
Колко е дълъг процеса на кандидатстване?
Какво означава “защита правата на
кредитополучателя”?
Какво е заем за рефинансиране?

Избор между различни източници на заеми (Упражнение 3e)

Източници на заеми	Видове заеми	Разходи по заема	Изисквания, за да получите парите	Времетраене на процедурите	Защита правата на кредитополучателя
Членове на семейството, роднини и приятели					
“Лихвари-акули”					
Хуманитарни организации					
Кредитни кооперативи					
Банка А	Потребителски заем				
Банка А	Дебитна карта с овърдрафт				
Банка А	Кредитни карти				
Банка В	Потребителски заем				
Банка В	Дебитна карта с овърдрафт				
Банка В	Кредитни карти				
....					

Какво знаем за кредитите? (Упражнение 3f)

Да се срещнем с братя Хорват

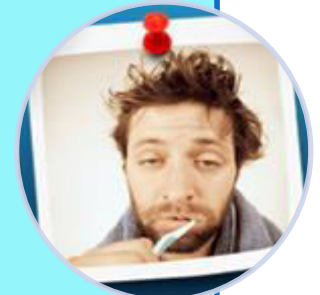
- сервитьор
- Месечен доход 700 + 100 бакшиши

Петер (30 години)

- безработен
- Месечен доход 200 от социални помощи

Ян (28 години)

Братя Хорват ни информират за кредитите

Кредитната карта „заем в твоя джоб“

- можеш да плащаш и да теглиш пари, които не са твои.
- банката ще ти определи дневен лимит както и кредитен лимит.
- за определен период ти може да използваш този „заем в джоба“ безплатно, но след това плащаш лихва върху заетите пари
- може да ти донесе много намаления и бонуси

Лихва „парите правят пари“

- това е цената на парите
- Най-често се определя като процент за година
Лихвеният процент зависи от лихвите определени от централната банка
За заемите това е количеството, което плаща на банката

Кредитна карта

- ✓ Използва се от клиентите на банката да за бърз и лесен достъп до заемни средства
- ✓ Продуктът се предлага само на най-платежоспособните длъжници
- ✓ Ако вие нямате редовни доходи, или постоянни доходи, или ако имате значителна кредитна задлъжнялост- кредитна карта може да бъде отказана

Дебитна карта

- ✓ вашите собствени пари, които редовно депозирате в банката
- ✓ Може да се използва овердрафт
- ✓ Много високи лихви

Съвети за ползване на банкови карти

- ✓ Четете и разглеждайте внимателно условията и числата посочени в договора още преди самото подписване.
- ✓ Избягвайте надвишаване /овърдрафт/ на своята дебитна карта/ разплащателна сметка
- ✓ Ако имате нужда от пари в брой, вземете ги от дебитната карта. Банката ще ви вземе допълнителни пари, ако теглите от кредитната карта (използвайки банкомат).
- ✓ Ако се нуждаете от пари в брой, вземете ги от банкомат на вашата банка иначе ще платите допълнителни такси

ТЕМА 4. КОНТРОЛИРАНЕ НА ДЪЛГОВЕТЕ

*Какво се случва, ако закъснения с плащането?
Как да разбере кога трябва да плащам и колко?
Как да осигуря парите за вноските?*

Планиране на семейния бюджет спрямо взетите заеми (Упражнение 3g- част 1)

Измислете карта за всеки семеен доход или разход. Напишете на картата името или е за предпочитане картинка или символ, който е онагледява това добре. Имайте касови бележки за онагледяване.

Вписвайте различни цифри, които вече сте калкулирали за вашия семеен доход и планирайте разходите/ месечни или годишни/.

Новите карти влизат в играта: сумата на заема и таксите, които дължите. Уверете се, че участниците разбират разликата м/у сумата/ парите/, която са взели от банката и сумата пари, които трябва да изплатят по заема.

Планиране на семейния бюджет спрямо взетите заеми (упражнение 3g- част 2)

Имате кредит

Помислете как да разделите приходите и разходите си, така, е да имате пари да си покривате месечната вноска за кредита

Project
FINALLY
Financial Literacy for the Roma

The project FINALLY is co-funded by the Lifelong Learning Programme of the European Union.

Планиране на семейния бюджет с паричните средства, свързани с кредита (Упражнение 3g - част 3)

Упражнение за заемане на пари без лихва – давате стойности за изчисления :

- Ремонт на колата.*
- Ремонт на банята.*

Най-важните права за кредитополучателя

- ✓ Правото да е добре информиран
- ✓ Правото да прекрати договора, ако банката промени условията по него
- ✓ Правото да подадеш жалба в случай, че банката не реагира/ не се съобразява

ВЪПРОСИ ЗА Оценка на НАУЧЕНОТО ОТ МОДУЛ 3:

1. Обяснете разликата м/у законните и незаконните източници на кредитиране.
2. Кои са основните черти на „Лихварите, защо смятате, че са морално са неприемливи?
3. Какво ще изисква банката да представите за да докажете, че сте редовен кредитолучател? Дайте пример..
4. Трябва ли да разполагате с някакви активи, за да сте в състояние да получите кредит? Защо ?
5. Допълнителните разноски по заема, които банката ще ви наложи увеличават разходите по кредита. Дайте пример.
6. Обяснете важността на ефективния лихвен процент.
7. Как сумата на лихвата зависи от лихвения процент, размера на кредита както и условията на кредита? Обяснете.
8. Посочете и обяснете някои права на кредитополучателя.
9. Когато получавате кредит от банка трябва да отчитате вашия постоянен доход. Дайте пример за постоянни постъпления.

